

rudaí-beo

Cad atá ag teastáil ó phlandaí agus ó ainmhithe amuigh faoin aer

Súil thapa ar an gceacht

Coinnigh planda pota an ranga in airde agus iarr ar na páistí buille faoi thuairim tapa a thabhairt faoina bhfuil ag teastáil uaidh chun leanúint ag fás. Pléigh conas a ólann na fréamhacha uisce, conas a dhéanann na duilleoga bia le solas, agus conas is áit shábháilte é an pota, ansin déan machnamh os ard ar na cártaí grianghraf den spideog agus den seilide. Ainmnigh na trí chárta riachtanas le chéile agus cuir na trí cheist chéanna faoin bplanda, faoin spideog agus faoin seilide. Cabhraíonn na páistí le cártaí uisce, bia agus áite sábháilte a phionnáil faoi na ceannteidil Planda, Spideog agus Seilide ar stiall bhalla chun cairt riachtanas an ranga a thógáil a fhanfaidh ar crochadh.

Cuspóirí foghlama

- Uisce, bia agus áit shábháilte a ainmniú mar rudaí atá ag teastáil ó phlandaí agus ó ainmhithe
- Cabhrú le cairt ranga le pictiúir a thógáil faoina bhfuil ag teastáil ó rudaí beo amuigh faoin aer

Roimh an gcloigín – ullmhúchán

Cuir planda amháin i bpota áit a bhfeicfidh gach duine é. Priontáil na cártaí grianghraf den spideog agus den seilide, trí shraith iomlána de chártaí pictiúr na riachtanas (uisce, bia, áit shábháilte) agus na pictiúir do na ceannteidil Planda/Spideog/Seilide. Glan stiall bheag den chlár fógraí — is iad na cártaí pionnáilte an chairt; níl gá le bileog mhór.

Ábhair

Mír	Líon	Do gach	Foinse	Ionadach saor
planda beag i bpota (planda le bláthanna más féidir)	1	rang	seomra ranga	pota féir, luibheanna, nó gearrthán duilleach i bpróca uisce
cártaí grianghraf d'ainmhithe gairdín (spideog, seilide)	1	rang	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	líníochtaí simplí de spideog agus de sheilide ar chárta
cártaí pictiúr na riachtanas (uisce, bia, áit shábháilte)	9	rang	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	naoi gcinn de nótaí greamaitheacha le sceitsí simplí de bhraon uisce, de dhuilleog agus de nead (trí cinn de gach sórt)
pictiúir do cheannteidil na cairte balla (planda, spideog, seilide)	1	rang	leagan inphriontáilte a chuirtear ar fáil	trí cinn de lipéid ghreamaitheacha agus Planda, Spideog, Seilide scríofa orthu
taos greamaitheach nó bioráin don chlár fógraí	1	rang	seomra ranga	lúba téipe páipéir

Pointe sábháilteachta

Níl cead an planda a bhlaiseadh; láimhseáil an pota go séimh amháin; ní mór na lámha a ní tar éis aon teagmhála le hithir.

Céimeanna teagaisc

- **Ag Tosú:** Coinnigh an pota go hard ionas go bhfeicfidh gach duine é. Ná hiarr ach dhá nó trí bhuille faoi thuairim tapa — ná hainmnigh uisce, bia ná áit shábháilte go fóill. Tá fáilte roimh gach buille faoi thuairim; coinnigh an phríomhcheist oscailte: cad atá ag teastáil ó rud beo amuigh faoin aer ionas gur féidir leis maireachtáil agus fás?
- **Ag féachaint ar ár bplanda:** Téigh ar do ghlúine agus an pota fíor i do lámha agat, ní an léaráid ar an gclár. Díriú méar ar an ithir chun na fréamhacha ag ól a léiriú, claon duilleog i dtreo sholas na fuinneoige, agus leag do lámh go bog ar an bpota mar a bhaile. Ná cuir ach an cheist seo: ‘Cén chuid a ólann an t-uisce?’ Seachain druil iomlán ar fhréamh, gas, duilleog agus bláth — baineann an chéim seo le riachtanais, ní le codanna an phlanda.
- **Féach agus déan machnamh:** Taispeáin an pota, ansin cárta na spideoige, ansin cárta an seilide. Coinnigh an chaint gearr: díríonn na páistí méar agus deir siad rud amháin a thugann siad faoi deara. Spreag go séimh iad — cá bhfaigheadh an spideog deoch nó greim bia; cá ligfeadh an seilide a scíth nó cá rachadh sé i bhfolach — ansin bog ar aghaidh; ainmneofar na trí riachtanas i gceart sa chéad chuid eile.
- **Cad atá ag teastáil uathu?:** An rang ar fad ar an mata le sraith amháin de na trí chárta riachtanas á roinnt acu. Ar dtús, iarr ar an rang uisce, bia agus áit shábháilte a rá d'aon ghuth go dtí go mbeidh na focail i gcuimhne acu. Ansin pléigh an planda, an spideog agus an seilide i dtréimhsí gearra trí nóiméad an ceann leis na trí cheist chéanna, ag stopadh chun ligean dóibh méar a dhíriú. Maidir leis an bplanda, athfhoclaigh aon smaoineamh go n-‘itheann sé ithir’: déanann na duilleoga bia le solas. Spreag smaoineamh ar áit shábháilte leis an gceist ‘Cá gcodlaíonn sé nó cá dtéann sé i bhfolach?’
- **Ár gcairt riachtanas:** Pionnáil na ceanteidil Planda, Spideog agus Seilide ar an stiall bhalla. Cabhraíonn na páistí le cárta uisce, cárta bia agus cárta áite sábháilte a chur faoi gach rud beo, ag baint úsáide as na trí shraith a priontáladh ionas gur féidir leis an gcairt fanacht ar crochadh. Coinnigh geáitsíocht an gharraíodóra gearr — tabhair uisce don phota agus cas i dtreo an tsolais é — agus abair líne shéimh amháin go gcabhraíonn daoine le haire a thabhairt d'ainmhithe; ná cuir spideoga fiáine chuig an tréidlia.
- **Ciall a bhaint as agus slacht a chur air:** Díriú méar ar an gcairt bhalla agus athluaigh na trí riachtanas. Taispeánann an rang méar amháin, dhá mhéar, trí mhéar agus tú ag ainmniú uisce, bia agus áit shábháilte. Cuir an planda ar ais ar sheilf shábháilte; fág an chairt ar taispeáint más féidir leat; cinntigh go nífadh aon duine a bhain le hithir a lámha.

Cad ba cheart a fheiceáil

Ainmneoidh formhór na bpáistí uisce agus bia ar dtús, nó díreoidh siad méar orthu; is minic a bhíonn gá leis an gceist faoi chodladh/dul i bhfolach chun áit shábháilte a fháil. Maidir leis an bplanda, bí ag súil leis seo: ólann na fréamhacha uisce, déanann na duilleoga bia le solas, is í an ithir sa phota an áit shábháilte. An spideog: locháin, feithidí/péisteanna, nead i bhfál. An seilide: áiteanna taise, duilleoga boga, faoi chloch nó faoi dhuilleog. Mol aon smaoineamh breise, ansin treoraigh an comhrá ar ais chuig na trí riachtanas ar an gcairt.

Míthuiscintí agus idirghabhálacha

- Deir páistí go n-itheann an planda ithir nó go n-itheann sé lón mar a dhéanann ainmhithe.
— Abair arís é i bhfocail eile go séimh agus tú ag díriú do mhéire ar dhuilleog fhíor agus ar an gcárta bia: ní itheann plandaí mar a dhéanaimidne — ólann na fréamhacha uisce agus déanann na duilleoga bia le solas ón bhfuinneog.
- Ní ainmníonn páistí ach bia agus uisce agus fágann siad áit shábháilte ar lár. — Fiafraigh ‘Cá gcodlaíonn sé nó cá dtéann sé i bhfolach?’ agus coinneigh an cárta áite sábháilte in airde — nead i bhfál, faoi chloch, nó ithir sa phota — ansin lig dóibh méar a dhíriú air agus é a phionnáil.

Difreáil

Ag teacht chun cinn	Ag forbairt	Inniúil
• Lig don pháiste méar a dhíriú ar chárta riachtanas agus an abairt iomlán á rá agatsa ar a shon. • Coinnigh in aice leat ag an bpota iad ionas gur féidir leo baint leis an ithir, leis an duilleog agus leis an bpota agus tú ag ainmniú gach riachtanais.	• Nuair a ainmníonn siad riachtanas, cuir ceist leantach ghearr amháin: ‘Cá bhfaigheann an spideog é sin amuigh faoin aer?’	• Iarr smaoineamh breise amháin agus an chairt á pionnáil, mar shampla cá rachadh spideog i bhfolach nuair a bhíonn sé ag cur báistí, ach é fós ceangailte le huisce, le bia nó le háit shábháilte.

Nasc traschuraclaim

Nasc le hAistear/le teanga ó bhéal: ainmníonn na páistí na trí riachtanas d'aon ghuth agus cabhraíonn siad le taispeántas ranga a thógáil le chéile faoi fhiadhúlra gairdíní na hÉireann.

